

עומק הדף

דף כז

תוכן

- א. טעם ההיתר דמחבואה
- ב. ביאור הדמיון בין הדין דשני שבילין ובין מחבואה שמחזקת רק אשה אחת
- ג. יסוד הנאמנות דמסיח לפי תומו
- ד. החילוק שבין ישראל שגירש אשתו לבין כהן שגירש אשתו

א) טעם ההיתר דמחבואה

- א. הגמ' מביאה בשם ר' יצחק בר אשיאן, שאם יש בעיר מחבואה א', כל הכהנות שבתוך העיר טהורות. והטעם, שבכולן יש לסמוך שנחבאו שם. [ועי' בר"ן שדייק מדברי הרמב"ם והרי"ף, דס"ל דצריכות הכהנות לטעון טענת ברי שנחבאו שם, אבל בלא"ה אין לטהרן, וכן מדויק מדברי רש"י (עמ' ב' ד"ה מה לי), אולם הר"ן עצמו נחלק עליהם, וס"ל דכיון דאפשר שנחבאו, תלינן לקולא, וא"צ טענת ברי].
- ב. הקובץ שיעורים (אות עב) ביאר יסוד ההיתר, משום דבכל כהנת וכהנת יש לסמוך על חזקתה שהיא טהורה. [אך כתב, שאין הטעם משום דהחשש טומאה בשבויה אינו אלא מדרבנן, וספק דרבנן לקולא, דהא מצינו דבתרי ותרי בשבויה אזלינן לחומרא, עיי"ש שהביא ראיות לזה, ולא אמרי' ספיקא דרבנן לקולא, אלא ע"כ הטעם הוא משום חזקת טהרה, ובתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה].
- ג. הרמב"ן (ד"ה והא דאמרי') כתב, דאפילו אם המחבואה אינה מחזקת את רוב הכהנות שבעיר, אלא רק מיעוטן, מ"מ די בכך כדי לטהר את כל הכהנות, [ונכתב לחלק בין זה להא דבסמוך במחבואה שמחזקת רק אשה א', דכאן כיון שאפשר שנשים רבות נחבאו שם, לא מחזי כשיקרא כולי האי, משא"כ במחבואה שמחזקת רק א'].]
- ד. הקובץ שיעורים (אות עה) הקשה, שלפי דבריו, שיסוד ההיתר דמחבואה הוא משום חזקת טהרה, א"כ קשה, אמאי סמכינן על חזקת טהרה היכא דהמחבואה מחזקת רק מיעוט הנשים, הא יש כאן רוב לאיסורא, דרוב הכהנות לא נחבאו, וקיי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף.
- ה. בעטרת שמואל (ד"ה אם יש שם) כתב לתרץ באופן חדש, דיסוד ההיתר דמחבואה אינו משום חזקה, אלא משום דחסר כאן בעיקר שם שבויה שגזרו עליה חז"ל, דשם שבויה שייך גבי אשה שנמצאת לגמרי תחת שליטתם של הנכרים, אבל כאן שכל אשה ואשה יש ביכולתה להמלט על נפשה למחבואה, הרי נמצא שאין הנכרים שולטים עליה, וא"כ אי"ז נכלל בשם שבויה, ולא גזרו בה חכמים.

ב) ביאור הדמיון בין הדין דשני שבילין ובין מחבואה שמחזקת רק אשה אחת

- א. הגמ' מביאה ספיקת ר' ירמיה, לגבי עיר שיש בו מחבואה אחת שמחזקת רק אשה אחת, האם כל כהנת שבעיר תוכל לסמוך עליה להכשיר עצמה, משום שאפשר שהיא היתה האשה שנחבית. ומקשה הגמ', מאי שנא מהא דקיי"ל גבי שני שבילין א' טמא וא' טהור והלך אדם א' על שביל א', ואדם אחר על השביל הב', דשניהם טמאים, משום שבכל א' א"א לטהרו משום הכלל דספק טומאה ברה"ר טהור, דא"כ נמצא ששניהם טהורים, וזה דבר שא"א, שבודאי א' מהם טמא.
- ב. והציור של שני שבילין מבואר בגמ', שהוא 'בבא לשאול עליו ועל חבריו', דקיי"ל כר' יוסי דס"ל דזה דומה להיכא ששניהם באים לשאול בבת אחת, שבזה לכו"ע שניהם טמאים, אבל באופן ששניהם באים לשאול זה אחר זה, בזה כו"ע מודים ששניהם טהורים.
- ג. הר"ן (יא: מדפי הרי"ף ד"ה אם יש) העיר, מהו הדמיון בין מחבואה אחת להא דשני שבילין, הא גבי מחבואה כל כהנת וכהנת באה לשאול בפני עצמה, ואינה שואלת על חבריו. ותירץ, שכיון שכל כהנת יודעת ששאלה זו היא שואלת היא שייכת גם לשאר הכהנות שבעיר, זה דומה למי שבא לשאול על כולם.
- ד. המשנה למלך (ה' אבוה"ט פי"ט ה"ב) הקשה, דמדברי רש"י בפסחים (י. ד"ה בזה אחר זה) מבואר דלא ס"ל כן, שכתב שהיכא שהשואל אומר לב"ד שהוא יודע שחבירו הלך על השביל הב', אך הוא בא לשאול רק על עצמו ולא על חבריו, זה דומה לשנים שבאו לשאול זה אחר זה, דשניהם טהורים. וא"כ לפי שיטת רש"י חזרה קושיית הר"ן לדוכתא, דגבי מחבואה לכאן דומה לשניהם שואלים זה אחר זה, ואמאי נקטה הגמ' שלכאן כל הכהנות טמאות מדין ב' שבילין.
- ה. הקהילות יעקב (סי' כח) תירץ, דיש לחלק בין ב' שבילין למחבואה א'. דגבי ב' שבילין, יש כאן ב' מעשים נפרדים, הליכת הראשון על השביל הא', והליכת חבריו על השביל הב', ובזה אם שואלים זה אחר זה שניהם טהורים, משום ששאלת הראשון אינה שייכת לשאלת חבריו. אבל גבי מחבואה א', יש כאן רק מעשה א', שאשה אחת נחבית במחבואה, ונמצא שיש כאן רק שאלה א', מי היא האשה שנחבית, ולכן אפילו אם אשה א' באה לשאול, הרי השאלה היא שואלת שייכת בעצמה גם לשאר הכהנות, ודומה ל'בא לשאול עליו ועל חבריו'.

ג) יסוד הנאמנות דמסיח לפי תומו

- א. הגמ' מקשה סתירה בין ב' ברייתות, ברייתא א' איתא שאין בנה או בתה או שפחתה של השבויה נאמנים להעיד על השבויה שהיא טהורה, אבל ברייתא ב' איתא דכולם נאמנים, ורק השבויה עצמה ובעלה אינם נאמנים. ומתמצת הגמ' אליבא דר' פפא, דהברייתא דקתני דכולם נאמנים, היינו במסיח לפי תומו.
- ב. בקובץ שיעורים (אות כא) ביאר טעם הנאמנות דמסיח לפי תומו, משום דבזה ליכא חשש משקר, דרק במי שבא על מנת להעיד בפני ב"ד יש לחוש שמשקר, אבל במסיח לפי תומו ליכא למיחש לכך.
- ג. אך הקשה הקובץ שיעורים, דמבואר בברייתא דמ"מ השבויה עצמה ובעלה אינם נאמנים, והיינו אפילו במסיח לפי תומו, וקשה, אמאי אינם נאמנים, הא ליכא חשש משקר. וכתב דצ"ל דהבעל דבר בעצמו אין לו שום נאמנות להעיד על עצמו, ואפילו במסיח לפי תומו. [אך כתבו התוס' (ד"ה במסיחה) דרק לגבי יוחסין אין להאמין הבעל דבר, דמעלה עשו ביוחסין, אבל לגבי שאר דברים גם בעל דבר נאמן במסיח לפי תומו].
- ד. ושוב הביא הקובץ שיעורים (אות לא) בשם המגיד משנה (איסור"ב פי"ח הי"ט) לתרץ באופן אחר, דגבי השבויה או בעלה יש לחוש להערמה, שמא הם מראים את עצמם כאילו מסיחים לפי תומו, אך באמת כוונת הגדתם היא כדי לטהר את האשה. [וכ"כ הרשב"א והריטב"א בסוגיין].
- ה. הרא"ה ביאר באופן חדש, שהאשה ובעלה אינם נאמנים אפילו במסיח לפי תומו, משום שיש להאשה חזקת פסלות, כיון שהיא שבויה, ולכן בעיני עדות כדי לטהרה, והרי אין אדם מעיד על עצמו. ובספר עטרת שמואל (ד"ה כי תניא) ביאר דבריו, דעדות הבעל דבר דרך מסיח לפי תומו אינו בגדר עדות כלל, אלא גדרו, שהגדה כזו קובעת שכך היא סתמא דמילתא, ואי"ז מספיק כדי לטהר השבויה מחזקת פסלות. אך בבנה ובתה שהעידו דרך מסיח לפי תומו, נחשב כעדות, כיון דליכא חשש משקר במסיח לפי תומו.

ד) החילוק שבין ישראל שגירש אשתו לבין כהן שגירש אשתו

- א. הגמ' מביאה מברייתא, שמי שמגרש את אשתו ואח"כ נשאת האשה לאיש אחר, אסורה לדור בתוך אותו שכונה שבעלה הראשון דר שם, ואם הבעל הוא כהן, אסורה לדור בתוך אותו מבוי שבעלה הראשון דר שם.
- ב. בתוס' (כח. ד"ה ואם) נקטו, דהציור של בעלה כהן מיירי כשלא נישאת לאחר, אבל הציור של בעלה ישראל מיירי כשנשאת, ונקטו עוד, דשכונה קטנה ממבוי. ונמצא, דגבי בעלה כהן החמירו לאסור כל המבוי, אבל גבי בעלה ישראל הקילו ואסרו רק השכונה. וביארו החילוק, **דגבי בעלה כהן חששו יותר למכשול, משום שאיסור גרושה לכהן אינו חמור כ"כ**, אבל גבי בעלה ישראל לא חששו כ"כ למכשול, משום דאיסורו חמור יותר.
- ג. הר"ן הביא בשם הר"מ הכהן סברא אחרת להקל יותר באשה **שבעלה ישראל ונשאת לאחר, משום שבעלה החדש משמרתה מלהיות נכשל עם בעלה הראשון**, משא"כ לגבי אשה שבעלה כהן ולא נשאת, הרי אין לה בעל לשומרה, ולכן חששו יותר למכשול, ואסרו כל המבוי. [אך עיי"ש בר"ן, שהוא עצמו ביאר כל הסוגיא באופן אחר, דשכונה גדולה ממבוי, ונמצא שהחמירו חז"ל לגבי בעלה כהן יותר מלגבי בעלה ישראל, וכן היא דעת הרא"ש].
- ד. המשנה למלך (הל' איסור"ב פכ"א הכ"ז) הביא נפק"מ בין טעמם של התוס' לבין טעמו של הר"ן, באשה שרק נתקדשה לאיש אחר, אבל עדיין לא נישאת לו, שלפי סברת התוס' אין לאסור אלא השכונה, שכיון שאסורה לבעלה הראשון משום איסור אשת איש, אין לחוש כ"כ למכשול, אבל לפי סברת הר"ן, שהטעם להקל הוא משום שבעלה משמרתו, רק בנושאה יש לסמוך ע"ז אבל לא בארוסה. [וכתב עוד נפק"מ, אם הלך בעלה למדה"י].
- ה. ובעיקר דין זה, שאשה גרושה שנשאת לאיש אחר אסורה לדור סמוך לבעלה הראשון, כפשוטו זהו תקנת חכמים בעלמא, שחששו למכשול ולזנות. אולם המגיד משנה (הל' גירושין פ"א ה"ה) הביא בשם הספרי שדרש איסור זה מקרא, מדכתיב 'ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר', דמשמע שכדי להינשא לאיש אחר צריכה האשה לילך חוץ למקומו של בעלה הראשון. [ועיי"ש בדברי המגיה על המל"מ, שנקט שהוא דין דאורייתא].

דף כז

דין ספק אחד שהוא נוגע לשני בני אדם

בסוגיין מובא דין שני שבילים, דהיינו שני אנשים שהלכו כל אחד על שביל אחד, וידוע שאחד מן השבילים הוא טמא, ומבואר בגמ', שאם שניהם באו לשאול בבת אחת, שניהם טמאים, שאנו צריכים לדון על שתי השאלות ביחד. ולאידך גיסא, אם באו לשאול בזה אחר זה, שניהם טהורים, שאין דנים השאלות ביחד. ואם בא אדם לשאול עליו ועל חברו, פליגי ר' יוסי ור' יהודה, דר' יהודה מדמי ליה לזה אחר זה, ואין דנים השאלות ביחד, ושניהם טהורים, ור' יוסי מדמי ליה לבת אחת, ודנים השאלות ביחד, ושניהם טמאים. ולדינא פסק **רש"י** (ד"ה הכא) כר' יוסי, וכן נפסק **ברמב"ם** (הל' אבות הטומאה פי"ט ה"ב).

בתוס' (ד"ה בבא) ביארו הציור של בא לשאול עליו ועל חברו, דאינו ר"ל בבת אחת ממש, שבזה הדבר פשוט דדנים השאלות ביחד, אלא הציור הוא, דשאל תחילה על עצמו, וטיהרוהו, ואח"כ שאל על חברו, דס"ל לר' יוסי דגם בזה דנים שתי השאלות ביחד, משום דנראה כהוראה אחת. אולם **רש"י בפסחים** (י. ד"ה עליו) פירש דאיירי בבת אחת ממש.

יסוד הדין הוא, שבמקום שיש טעם להקל בספק, אך ספק זה נוגע לשתי שאלות נפרדות [כגון לשני אנשים], ולהקל לשניהם הוא תרתי דסתרי, וכגון גבי שני שבילין, דא"א להקל לגבי שני השבילים, שהרי בודאי אחד מהם טמאים, מוכרחים להחמיר בשתי השאלות.

ומצינו יסוד זה לגבי בהלכות אבילות. **הרמ"א** (יו"ד סי' שעד סעי' ח) פסק, ולד שמת, ויש בו ספק מי הוא אביו, כגון שהיה ספק בן ט' חדשים לראובן או בן ז' לשמעון, שניהם מתאבלים. **ובהגה' רעק"א** (שם) ציין לדברי **הפרי מגדים** בספרו תיבת גמא (ריש חקירה ז' למהדו"ח) שביאר טעם הדבר, דאע"פ דקיי"ל אבילות דרבנן וספיקו להקל, מ"מ כאן צריכים להחמיר, משום שדומה לשני שבילין וכמי ששואל עליו ועל חברו, משום שכשבא כל אחד לשאול הרי בעל כרחו צריך להזכיר גם ספיקו של חברו. ועפ"ז חידש, דרק אם שניהם עדיין חיים צריכים להחמיר, אבל אם כבר מת אחד מהם, אין השני צריך להחמיר.

אך כנראה דברי הפמ"ג אינם מוסכמים לכו"ע, שמדברי **הט"ז** (שם ס"ק ג) נראה שהבין הסברא באופן אחר, שאינו משום דין שני שבילין, אלא משום גנאי המת, דגנאי הדבר שלא יתאבלו לא זה ולא זה מאחר שודאי קרוב לאחד. ולדבריו אפשר, דאפילו אם כבר מת אחד מהם צריך השני להתאבל, דסוף סוף יש גנאי למת. ולכא"ו יש בזה עוד נפק"מ, אם אחד מהם רוצה להתאבל, אם צריך השני להתאבל, דאם חובת אבילותו הוא מדין שני שבילין כדעת הפמ"ג, א"כ גם בזה צריך להתאבל, אבל אם הוא מטעם גנאי כדברי הט"ז, אפשר שבכה"ג א"צ להתאבל, שהרי אין כאן גנאי כיון שהראשון מתאבל, [אך יש לדחות, דאולי מאחר שגזרו חז"ל על השני שיתאבל, שוב לא פקע חובתו מחמת אבילותו של הראשון].

סוגיית הדף

דף כז

גדר איסור שבויה

גמרא:

מתני' עיר שכבשוה כרכום כל כהנות
שנמצאו בתוכה פסולות ואם יש להן
עדים אפילו עבד אפילו שפחה הרי אלו
נאמנין ואין נאמן אדם על ידי עצמה

תמצית הסוגיא:

מבואר במשנה, שאשה שנשבית בין הנכרים, חששו חכמים שנטמאת על ידם, ולכן נאסרה להינשא לכהן. וכן מבואר בכמה מקומות בפירקין.

לדעת רוב הראשונים חשש זה אינו אלא מדרבנן, שמן התורה יש לסמוך על חזקת טהרה שיש לכל אשה שהיא עדיין מותרת לכהונה, ומטעם זה הקילו חכמים לגבי שבויה לענין כמה דינים. [אך מדברי הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פי"ח הי"ז) מבואר שנקט שהחשש הוא מן התורה, אלא דס"ל דכל עיקר הדין דספק דאורייתא לחומרא, אין זה אלא מדרבנן, ולכן הקילו לגבי שבויה כיון שאינו אלא ספק איסור].

וכפשוטו גדר החשש הוא ספק טומאה, ודומה לכל ספק איסור. אולם כמה אחרונים כתבו לחדש יסוד גדול, שאיסור שבויה אינו בתורת ספק כלל, אלא שחכמים תקנו ששבויה נחשבת כודאי נטמאת. ויש בזה כמה נפק"מ, כגון אם יש לצרף אליו עוד ספק כדי להקל מדין ספק ספיקא, וכן עוד נפק"מ לדינא, וכמו שיתבאר.

תמצית מראי מקומות

שבועיה נחשבת כאילו ודאי נטמאת

א. ח'י רעק"א ד"ה א"ר זכריה

הקשה, אמאי נאסרה אשתו של ר' זכריה בן הקצב, הא יש כלל בספיקות, שאם שני הבעלי דינים טוענים ברי, הם נאמנים, וכדמבואר בגמ' לעיל (כו): גבי ב' עדים אומרים שהבעל מת, וב' אומרים דלא מת, ומאי שנא ספק דתרי ותרי מספק טומאה גבי שבועיה.

ב. ח'י חת"ס ד"ה בהא

כתב יסוד גדול כדי לתרץ קושיא זו, שמה שאסרו חכמים שבועיה לכהן משום חשש שנטמאת, לא אסרו רק מטעם ספק, אלא שהחשיבו חשש זה כאילו ודאי נטמאת. ומעתה מובן דלא מהני מה ששניהם אומרים ברי, דהא אין כאן ספק כלל, אלא נחשב כאילו ודאי נטמאת.

ג. קובץ שיעורים אות כג

כתב יסוד גדול כדי לתרץ קושיא זו, שמה שאסרו חכמים

דין ספק ספיקא בשבועיה

ד. גמ' קידושין סו.

מביאה את המעשה הידוע עם ינאי המלך, שהוגד לו שהחכמים שבאותו הדור היו חוששים עליו שמא הוא חלל, משום שאביו היה כהן, והיו מסתפקים על אמו אם היא נשבית או לא, אך לבסוף הכריעו החכמים שהוא כהן כשר. ומתחילה נקטה הגמ' שהספק על אמו היה, שבאו ב' עדים להעיד שנשבית, וב' עדים אחרים העידו שלא נשבית, והקשה הגמ', א"כ אמאי הכריעו חכמים שינאי היה כהן כשר, הא אדרבה יש לאוסרה משום ספק טומאה.

ה. פני יהושע קידושין סו. ד"ה שהיו

הקשה, אמאי נקטה הגמ' דיש לאסור שבועיה בתרי ותרי, הא יש כאן ספק ספיקא להתירה, ספק אם היא נשבית או לא, ואפילו את"ל שנשבית, שמא אם נטמאת או לא. ועיי"ש מה שכתב לתרץ קושיא זו.

ו. שער המלך הל' איסור"ב פי"ט הכ"ג

הביא קושיית הפנ"י, ותירץ כיסוד דברי האחרונים הנ"ל, שמה שאסרו חכמים שבועיה לכהן משום חשש שנטמאת, לא אסרו רק מטעם ספק, אלא שהחשיבו חשש זה כאילו ודאי נטמאת. ועפי"ז תירץ, שא"א לצרף את החשש טומאה לספק ספיקא להקל, משום שאין כאן ספק טומאה, אלא ודאי טומאה.

ז. רא"ש ס"ל

הביא ספיקת ר' ירמיה, לגבי עיר שנכבש ע"י צבא, ויש שם מחבואה אחת שמחזקת רק אשה אחת, מה דינם של כל נשי הכהנים שבעיר, ולדינא הביא בשם הרי"ף שפסק לקולא.

וביאר טעמו, משום שבכל אשה ואשה יש שני צדדים להתירה: א. שמא אשה זו נחבית. ב. אף את"ל שלא נחבתה, שמא לא נטמאת.

וכפשוטו כוונתו, שיש כאן ספק ספיקא להקל. ולפי"ז מבואר שנקט, שגבי שבועיה אפשר לצרף את החשש טומאה עם עוד ספק כדי להתירה מטעם ספק ספיקא, ודלא כדברי השער המלך.

נמצא, שהשער המלך והחת"ס והקובץ שיעורים נוקטים כיסוד הנ"ל, שגבי שבועיה חכמים עשו ספק טומאה כודאי, אולם רעק"א והפנ"י והרא"ש אינם סוברים כן.

אם מיגו מהני בשבועיה

ח. ריטב"א ד"ה או דילמא

הביא ספיקת ר' אשי, באשת כהן שאמרה 'לא נחבאתי ולא

פּרוּצִים בעריות, אַנן סהדי שנטמאת אם לא נחבית.

י. משנת רבי אהרן סי" כא אות ט

כתב ג"כ כעין דברי הפנ"י, אך באופן אחר קצת, עפ"י היסוד הנ"ל, שתקנו חכמים בשבויה שהחשש טומאה נחשב כודאי.

ועפ"י ביאר, דצד זה סובר, שנחשב כמיגו במקום עדים משום שנחשב כאילו ודאי נטמאת.

נטמאתי, אם היא נאמנת במיגו דאיבעיא אמרה נחבאתי או לא.

וביאר הצד דאינה נאמנת במיגו, משום שאין זה מיגו, שהיא סברה דאי אמרה שהיא היתה האשה האחת שבעיר שנחבית, לא מהימנא.

ט. פני יהושע ד"ה ומאי שנא

כתב עוד מהלך כדי לבאר הצד דלא אמרי' מיגו להתירה, משום שנחשב כמיגו במקום עדים, שכיון שרוב נכרים הם

סוגיית הדף

צ

חדושי

כתובות

רעק"א

דאורייתא, ואף לשינויי דעממא דרמי משום גומלין, ע"כ איירי מתרומה דאורייתא כמי"ש תוס' לעיל (דף כד ע"א ד"ה וכן צ' אג"ס) [אג"כ ע"י מ"ש אבא מארי מ"י נ"י במתניי לעיל] ואי דמיירי בתרומת דגן צה"ל. דלמ"ד מעלן מתרומה ליוחסין גס מתרומה זו מעלן, א"כ ש"ב יקשה, הא כיון דיעלו ליוחסין הוי כדאורייתא ואמאי מהני תרי ותרי.

תד"ה אגן אחתין ליה כ"י ואמרינן נמי לעיל למאן דמכשיר צה, מכשיר צבחה, [אג"כ ע"י מ"ש אבא מארי מ"י ז"ל ק"ל בקידושין דף ס"ג]. (וע"י מ"ש צה"י יבמות דף קט"ז ע"א ד"ה והנראה).

בא"ד ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן יש לאוסרה כדאמרי גבי ינאי. לא זכיתי להבין, דמה עדיפות קושיא מנה דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן וע"כ כוונתם דאם תרי ותרי הוי ס' דאורייתא ומסלקין כל החזקות, מוקמינן סוגיא דיבמות באומרת צרי ל', וכמי"ש תוס' דיבמות, אבל למ"ד תרי ותרי ספיקא דרבנן דמדאורייתא מוקמינן אחזקה היתר ורק מדרבנן החמירו, הרי דלא מסלקין לחזקה, ממילא היכא דאיכא חזקה איסור הוי חזקה דאורייתא ולא מהני צרי, והא זכר עמנו קושייתם הראשונה, ומה כוסיפו להקשות בדרך ועוד, וז"ל הרי לרב צבחה כוונתם.

בא"ד ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן. לשון זה תמוה הא אדרבא אם רבנן לא החמירו מוקמא דינא דאוקמי אחזקה וכ"ש דקשה אמאי אם נשאת ל"ה ולי"ע.

מ"ש אחי רומעכ"ת לתמוה על הפ"י בסוגיא דתרי ותרי שכחב רמ"י מדינא קאמר דבעי נשאת בתחילה דהוי חזקה היתר, דא"כ לא הקשו תוס' כלום בסוגיא דצ"ב, דמאי ארי נוסח אפילו הכי הוי הוי זילתא דבי דינא, הא מ"מ כהתירוה מדינא אסור עכ"ד.

נ"ל דהתוס' צ"ב אזלי צשיטת רר"י צר צרוך דמיד שצאו עדים המתירים תחילה אחזק להיתירא, וע"כ לרמב"י צבאו עדים המתירים תחילה תל"ה הוא רק חומרא ושפיר הקשו תוס' אולם זה אינו דהא כל עיקר ערחתו דהפ"י להשוות סוגיא דיבמות דמבואר דרמב"י מדאורייתא אסור בלא נשאת תחילה, לסוגיא דצ"ב דתל"ה צזילתא דצ"ד, וא"כ לכאורה לשיטת הריב"ז אין מקום לדבריו, דהא גם בלא נשאת תחילה מותרת מדאורייתא ואי דכוונת הש"ס דיבמות היכי דצ' כתיב העדים צאו צב"ה, הא לשיטת הריב"ז גם לרבנן דרמב"י צב"ה תל"ה דלא ס"ל לסברא דיוקא, א"כ אם צבאו לקיים דברי הפ"י גם לשיטת הריב"ז, ל"ל דצב"ה גופא פליגי רמב"י ורבנן, דרבנן ס"ל דע"י עדים המתירים תחילה אחזק להיתירא, ורמב"י סבר דלא אחזק להיתירא רק ע"י דנישאת תחילה, ורמב"י סבר דלא אחזק להיתירא רק ע"י דנישאת תחילה, וא"כ עדיין לא הקשו תוס' כלום, ודוחק לומר דתוס' צ"ב ס"ל צ' הסברות דלרבנן דיוקא מנרע לחזקה א"ה, וגם סברת הריב"ז דע"י עדים אחזק להיתירא, ודיבמות מיירי צבאו צב"ה, וא"כ יפה הקשה אחי צה.

אולם צאמת יש לקיים דברי הפ"י וצבגנון אחר, ולא יערך לדוחקא דהפ"י דס"ל לסוגיא דצ"ב מסברא דאף אחזק בהיתירא ע"י דנשאת תחילה ראוי לאסור מדרבנן לולי עממא דזילתא דצ"ד, ולמסקנא צב"ה לתוד דאחזק היתירא מהני, והיינו דצב"ה קשה על הפ"י, הא מ"מ למ"ד תרי ותרי ספיקא דאורייתא א"כ צב"ה ליכא חזקה איסור, מה חילוק יש בין צאו עדיף תחילה לנישאת תחילה, הא ליכא חזקה היתר, דתרי ותרי מסלקים כל החזקות, ודוחק לומר דחז"ל החמירו בתרי ותרי לחול צהר החזקות לחומרא, ולזה נ"ל דהסוגיא דיבמות אלא להלכתא דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן ושפיר אמרינן דלרמב"י מדאורייתא צע"י נשאת תחילה שיהי חזקה היתר אבל סוגיא דצ"ב אלא למ"ד תרי ותרי ספיקא דאורייתא, א"כ הא צבאו עדים תחילה דתל"ה משום דחז"ל החמירו אף צב"ה שפיק, והוא והוא אומרים צרי, א"כ הא דנישאת תחילה דלי"ה ע"כ משום זילתא דצ"ד, ולמסקנא הסוגיא צ"ב דלי"ה לזילתא דצ"ד,

צאמת הא כהלכתא, דקו"ל דתרי ותרי ספיקא דרבנן, וקיימינן דרמב"י מדינא קאמר וכסוגיא דיבמות וא"כ שפיר הקשו תוס', ושני הסוגיות עולים לנכון.

אולם ציסוד דברי הפ"י דתוס' מודים להריב"ז דנישאת הוי חזקה היתר, עוצים דצ"ד לכתור דבריו ממה דהקשו דיבמות דהתם מיירי צנתיבמה, וצב"ה נסחרו דברי הפ"י ממה דהקשו צ"ב דנישאת ואח"כ צאו עדים דליכא דיוקא דצ"ב עדים ליכא חומר, ואמאי לא תל"ה, ולא יחא להו דניסח תחילה ממילא ליכא חזקה היתר, אע"כ דס"ל דגם צה נשאת חזקה איסור צתוקפו.

דף כ"ז ע"א מתניי עיר כ"י פסולות ערשיי והרע"צ דאשח כהן אסורה צאונם אף דהו שייך גם צפנויה להנשא לכהן ולפסול מתרומה דבי נשא מ"מ אסברא לה צאשח כהן דאילו צפנויה ע"כ דמיירי צאומרת עכורה הוי. דצאומרת עמאה הוי פשיטא דאסורה משום דשייח אנפשה חתיכה דאיסורא. וא"כ נשמע דאינה נאמנת על עממה ולא הוי צ"ד למיתני הסיפא ואין נאמן אדם ע"י עממו. אבל אם מיירי צאשח כהן י"ל דס"ד דמיירי צאומרת עמאה הוי דבעממא אינה נאמנת משום דאמרי עיניה נתנה צאחר והכא נאמנת. ספר כחובה. ועדיין אינו מספיק על לשון דאשח כהן אסורה כשנאנסה הא צב"ה אסורה דנתחללה מציאת נכרי דאפי פנויה אסורה לכהן וכמי"ש. ולפי מ"ש צב"ה ש"ע ס"ז צ"ש ש"ג דצנשואה צבויה וע"ה מעיד דעכורה הוי אומרת נעמאתי נאננה לאסרה עממה על צעלה ולי"ה צה עיניה נתנה צאחר. נסחרו דברי הרי"ב דא"כ הוי אפשר לומר דמתני צנשואה דוקא צאמרה עמאה הוי א"כ היכי קתני עלה אפילו עבד ואפי' שפחה צאמנות הא אמרה עמאה הוי נאמנת נגד העבד ושפחה.

ש"ס ואין נאמן אדם כ"י. ואם נשאה לא תל"ה כ"כ הריע"ב"ה יבמות צ"ש חוספות. וההיא דצריה צ"ן הקצ"ב דאסרוה עליו ל"ל דצ"ל גרע דעל עממו ליכא עדות כלל אבל צפנויה שהמעיד אינו צעלה וש"ס עדות עליו ואח"כ נשאה צה ל"ה.

רש"י ד"ה צלשת וכ"י שמתפשין. כי צפסוק ויחפש צראשית מד התרגום וצ"ל.

ע"ב ושפחה מחזי חזי ושחקה. תמיהני למאי לריכנא לכך הא אף אם לא שחקה, מ"מ אן חיישי' שלא תצניש מלהבעל והשפחה תעיד צאמת שנבעלה והיא חתיכה מגורשת צגט זכ', דהא צגט יאן צדיעבד מהני וא"כ חתיכה מגורשת צגט יאן, ואף דכתבו תוס' גיטין דכ"מ דבדואי נבעלה אף דיעבד תל"ה, מ"מ צעדות שפחה דנעמאה א"ך חתיכה נאמנת להצריכה גט אחר.

ש"ס השחא נמי אחי ומשקרה תרתי לא עבדה. לשון זה אינו מצין דצמה נקרא תרתי הא אם שותקת אין עול צידה דהא צשתיקתה אסורה כיון דליכא עדות על עהרתה, וצעדותה צשקר דעכורה לא עבדה אלא חד והו"ל לנמקע דמעשה לא עבדה, אבל לשון תרתי לא עבדה לא מתיישב שפיר.

ש"ס צמתני א"ר זכרי וכ"י לא זה ידה כ"י אמרו לו אין אדם מעיד על עממו. הימא מ"ש צגנים אומרים מה ושנים אומרים לא מה דצנשאת לאחד מעידיה ואומרת צרי לי לא תל"ה, דודאי לאו מדין עדות אחינן עלה, ומשום דצנשעה שהעיד עדיין לא היה בעלה ולא הצייד על עממו, דהא מ"מ הוי תרי ותרי ומה כח צעדותו, אע"כ משום דצפסוקות אם צעלי דברים שניהם היינו היא והבעל אומרים צרי לי לא מפיקין אותה, וכרי התם הוי ספיקא דאורייתא והצ"ה עליה צאשח תלוי מ"מ מהני צרי דצעלי דברים, ומכ"ש צצבויה דהספק הוי רק מדרבנן אסור, דמדאורייתא צבויה מותרת לבעלה דיועיל צרי דידה ודבעל, ונהי דמדן עדות ליכא, דאין אדם מעיד על עממו מ"מ מדין צרי דידה ודידה לא תל"ה מ"י זכרי כמו צתרי ותרי דצנשאת לא תל"ה, (אג"כ ע"י מ"ש אבא מארי מ"י ז"ל צצבויותו חלק א' מהפסקים וכוונתו דצ"ד לעיל דף י"ד ע"ה).

ש"ס רש"י ד"ה ואעפ"כ שאסרו עליו לפי שכהן היה, וכ"פ הרע"צ צמתני, ולע"ד יש הפרש בין הרע"צ לרש"י צה דהרע"צ מפרש כן צמתני משמע דצ"ד לזה דרך פירוש צמתני דאילו לא היה כהן

דף כ"ז ע"ב: ורמינהי לא תתייחד עמו אלא על פי עדים. נראה דכ"י קשה לרש"י מ"ע לא מחלק הש"ס בין דרבנן לדהתם דהוי חשש דאורייתא שמה קדשה, אע"כ הש"ס הכא קאי למ"ד [גיטין פ"א ע"ב] ולא אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי זיאה, א"כ אדם עושה בעילתו בעילת זנות, לאותו מ"ד אי עברה ונתייחדה לית לן זכ כמבואר שם פ"א ע"א, ואפ"ה לכ"ע לא תתייחד, וע"כ משום שמה יאמרו גיטת קודם לזכר דה"ל רק חששא דרבנן בעלמא פריך שפיר, שזכר מלאחי קרוב לזכר צפ"ה. ב.

לא תתייחד עמו אלא על פי עדים. עיין פירש"י ו"תוס' [גיטין ע"ג ע"א]. והאמנם בשמעתין פירש"י משום גט יטן ע"ש ו"תוס'. ומדברי שיטה מקובצת למדתי ליישב דהיה קשה לרש"י מאחר דרב פפי תירץ בשבועה הקילו, מ"ע אהו ר"פ ור"א לתרץ אוקימתא אחריתי, פשיטא לחלק בין שבוי דהכא לחשש קידושין דגיטין. אע"כ צ"ע לשנוי הכא גם למ"ד בגיטין דמשום זנות בעלמא ויחוד פנוי והוא כעין גט יטן, וס"ל דאין להקל בשבועה עפי מזהני חששות, ע"כ קא משני שינוי אחרונה. ב.

קושיא זו צ"כ קול הרמז. ותירץ משום שהקילו עפי בשבועה חששו עפי למורה החירא ע"ש. הכה גם שם הקשו תוס' [ד"ה הבא] הבא עלי' בחנק קאי, פי' ולא תאומן, אע"ג דעכ"פ ספיקא הוה אלא מן התורה אזלינן בחר חזקה, דניין לי כודאי, אבל מ"מ אפשר שמת. וכ"כ הפני יהושע [שם בחוד"ה הבא] ורש"א ביצמות [פ"ה ע"ב], מ"מ פשיטא להתוספות כיון דכאי ספק אכור מודאי לא מספק, לא יועיל ברי שלכ על עצמה, אך יטן באמת היא רק באשם תלוי מועיל ברי שאין לזכר נוקפת. והכא בשבוי קולא של שבוי הוא חומרא דאי הוה ספק שבוי ולא הוה תקינו רבנן מידי והוה ספיקא דאורייתא לחומרא, ה"י מועיל ברי שלו, אך באמת מן התורה מותר לגמרי וחכמים החמירו משום יחוס כהונה ואסרו כודאי, אע"פ שנאסר מספק מ"מ עשאוהו כספק שיש חזקה איסור ולא יועיל ברי של עצמו להוליא מודאי איסור. ודברים אלו רמזים בקיור לשון שיטה מקובצת במתני' [ד"ה לא זכר], ז"ל ואין אדם מעיד על עצמו כיון שידעו ששלטו עליהן ידי אור"ה עכ"ל ע"ש. ב.

דף כ"ח ע"א: לא תדור עמו במבוי. הר"ן ס"ל דשכונה גדולה ממבוי. ולדידי' ז"ל צ"ע [כ"ח ע"א] דאמרינן ובלבד שלא ישנה שכונה. ר"ל אפילו רק שכונה קטנה של ג' בתים נמי אסורי, אבל הכא אפילו בשכונה גדולה נמי אסור, וכדאמרינן בעלמא שכונה ישראל וכה"ג דיש זכר כמה מבואות. א.

ואם היתה חצר שלה וכו'. וקשה פשיטא. וי"ל סד"א הוא יפנה מחצר שלה וישכיר לו דירה בקרוב להחזר וממילא תלערך אחר"כ היא לפנות כדי שלא לדור בשכונתו, קמ"ל כיון דעכ"פ צריך לפנות מחצירה יפנה נמי מכל אותה השכונה, ועיין ר"ן. א.

נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא. עיין פרק (י"ט) [חזקת הבתים] ג"ז ע"א, ועיין בג"א כאן ור"ן וק"ל. א.

זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא. הרמז"ס פי"ד מה' עדות [כ"ג] סיים צ"י מפני שהכתובה מדבריהם. וכ"כ בפ"י המשנה. וז"ע אדרבא כיון שאין החוב צרור כ"כ, אלא מדבריהם בעלמא, היה לנו להחמיר בעדות יותר שלא להוליא ממון. וי"ל גם מ"ש ה"ה פט"ז מה' אישות ה' כ"ה דמשמע לי' מהרמז"ס בע"א הקטן הזה לחוד סגי ולא צ"ע גדול עמו. וי"ל דקשה הא כמה פעמים מצינו ממון דאית צ"י רוב ואפ"ה אין הולכין אחר הרוב לאפוקי ממונה אלא בשני עדים כשרים, ומ"ע להקל הכא בעד כזה משום דרוב נשים בתולות נישאות, ואפילו רוב מעליא ליכא כמבואר ר"פ [ט"ז סע"א], ע"כ הוה ס"ל לרמז"ס כיון דכתובה תיקון חכמים הוא שלא תהא קלה בעיניו להוליא [לעיל י"א ע"א], דאפילו למ"ד

דר"פ מי לימא תנאי היא. ר"ל במתניתין שייך שפיר שפחתה בעלמה, דהכא לא השיב נמי בעלה במתניתין, משא"כ בצרייתא השיב הימנה ובעלה, א"כ שפחתה נמי ליתחוב. והא דלא מוקי במתניתין במס"ת, משום דלשון עדות ועדים לא משמע כן, אבל נאמנים להעיד שייך גם במס"ת ודלא כהמרש"א. ב.

[אמר ר' זכריה בן הקצב]. "קצב" המוכר בש"ס, יראה לי, דהיינו שמקצב בשר ואינו שוחט ובודק לעצמו אלא על ידי ידי אחר כהני קלצים דידן, ועליהם אמרינן במס' זיבה כ"ה ע"ב נטיעה מקטע רגלא דקצבא, שאינם ממחינים ואוכלים מזהמה קודם דזיקה, דודאי העבט שהוא בעלמו הבודק לא יסיה רשע כל כך שיאכל קודם דזיקה. אבל הקצב שאינו יודע לבדוק אינו ממתין עד שיבוא הבודק לבדוק ויאכל על סמך רוב כשרים ונטיעה מקטע רגלובי, ומשום הכי דקדקו לומר רגלי דקצב, ודרי' זכריה בן הקצב בשמעתין ובמתני' דעדיות [פ"ה מ"ב, מוצא לעיל רע"א] הואיל ואמר על שם אביו מסתמא היה אביו לדיק ולא עבט משוחטו של עמלק ח"ו [בקידושין ס"ב ע"א], אלא קצב, ואע"ג שהיה מסתמא תלמיד חכם, לא שחט וצדק לעצמו משום השדה, כיון שהיה חומנתו קצב, ומכל שכן תלמיד חכם דאיכא השדה עפי רמא.

בהא דר' זכריה בן הקצב מלאחי כתוב בשם מו"ח הגאון מה' עקיבא ג"י דקשיא לי' מ"ש משנים אומרים מה כו' [לעיל כ"ב ע"ב], דבאומרת ברי לי אס נשאת לא חלא, ולאמי אמרינן הכא אין אדם נאמן ע"י עצמו. שזכר נמלא

לעצמו והיינו האי דאמרו חז"ל שיליה קידושין [פ"ב ע"א] שהוא משותפו של עמלק. ושוחט הממונה על השחיטה לבד, ולהם מחלו חכמים כבודם בהסרת סכיניו כמו שכתב הרא"ש.... ועוד בה שלישיית "קצב" המוכר בש"ס...
(רמא) שו"ת ח"ס החדשות (ירושלים תשמ"ט) מ"ד א' ד"ה ומתוך.

רלה) וע"ע בחי' סוגיות (מונקאטש תרס"ב) כ"ח ב' ריש ד"ה ובוה, ובסוה"ד.
רלט) ח"י גיטין ע"ג ע"א ד"ה לא תתייחד.
רמ) במקור לעיל מיני' ריש ד"ה ומתוך, כי מרן ז"ל: דשלושה חלוקים יש, טבח האמור בכל מקום, היינו מקצב בשר ושוחט ובודק

סוגיית הדף

קובץ

כתובות

שעורים

עז

סוף ש"ו חקר בזה, ומ"ש הרשב"א דנאמנת לומר לא נטמאתי היכא דליכא רגלים לדבר דהויא כחתיכה ספק חלב, ולכאורה קשה דהא איסור סוטה לבעלה הוי דשב"ע דבעי שני עדים, וצ"ל בכונחו כמ"ש בשו"ת מימוגי הל' אישות סי' ג' דהיכא דהעד מעיד שלא היה כאן דשב"ע מעולם ע"א נאמן, אבל צ"ע מאי קשיא ליה דמעידה על עצמה כיון דהויא כחתיכה ספק חלב נאמנת גם על עצמה, כמו בנדה דכתיב וספרה לה לעצמה, וקושיא זאת תיקשי גם בגמ' גבי שבוייה, דהכל נאמנין להעידה אפילו עבד ושפחה חוץ מהימנה ובעלה, ואמאי כיון דעדות זו מהניא בכל הפסולין למה לא תהא נאמנת בעצמה כמו בנדה, ואין לומר דחשודה לשקר בזה, כמו בנה ובתה דאיגן נאמנין מה"ט דחשודין לשקר, דא"כ תהא נאמנת במסיחה לפי תומה כמו בנה ובתה, וע"כ צ"ל דמשום פסול בע"ד נגעו בה, וא"כ מ"ש משאר איסורין.

כב) וצ"ל כמ"ש בקובץ הערות סימן ס"ה דבכל האיסורין ליכא בע"ד כלל ואין זו מעידה על עצמה לומר אם היא גדה או לא דלענין איסור ביאת גדה היא וכל העולם שוין, אבל כשמעידין עליה אם היא זונה או לא, לענין זה מיתקריא בע"ד דהאדם הוא בע"ד כשדנין עליו אם הוא כשר או פסול, ומה דזונה אסורה לכהן הוא משום פסול, משא"כ בנדה דאין בה שום פסול אלא איסור גרידא, ולענין איסור ליכא בע"ד כלל, אבל אילו הי' שייך בע"ד גם באיסורין לא היה נאמן, ואף דכל הפסולין נאמנין, מ"מ בע"ד גרע מעד פסול, דוגמת מ"ש הרא"ש ספ"ק דמכות בשם הראב"ד, לענין עדות שבטלה מקצתה דבע"ד אין שם עד עליו כלל ואפילו עד פסול לא מיקרי.

כג) ומלשון הרא"ש בשם רבינו יונה בסוגיא דפ"פ, משמע דטעם נאמנות האשה לומר לא זניתי אינו מטעם עדות אלא משום ברי, והיינו דגם באיסורין שייך דינא דברי ושמא ברי עדיף כמו בממונא וכן משמע לשון הגמ' "ר"ג אלים ליה ברי" ואפשר דשני הטעמים איצטריכו, דלענין פסול זונה שהיא בע"ד אינה נאמנת בתורת עדות אלא מטעם ברי, ולענין איסור דאינה בע"ד א"א מטעם ברי, דדוקא בבע"ד

שייך דין ברי ולא באחר שאינו בע"ד, ומשו"ה ילפי' מוספרה לה לעצמה דע"א נאמן באיסורין, דא"א לומר דטעם נאמנותה משום ברי דלענין איסורין ליכא בע"ד ולא שייך דין ברי, והא דאינה נאמנת בשבוייה מטעם ברי ושמא ברי עדיף, וזו שאלת ר"י לחכמים מה בין זו לשבוייה והשיבו לו דבשבוייה רוב פרוצין בעריות, ואי נימא דנאמנותה הוא מטעם ע"א אין זו תשובה כלל, דהא חזינן דע"א נאמן בשבוייה אע"ג דרוב נכרים פרוצין, וע"כ הא דאינה נאמנת בעצמה משום דהיא בע"ד לומר על עצמה שאינה פסולה ומ"ש הכא דנאמנת, אבל אם גפרש דנאמנותה הכא משום ברי ושאלת ר"י היתה דגם בשבוייה תהא נאמנת מטעם ברי, ע"ז השיבו חכמים דרוב נכרים פרוצין, והיינו דמה"ט עשו חכמים לשבוייה כודאי זונה, וכמו בסוטה דעשה הכתוב ספק כודאי ה"ב בשבוייה עשו חכמים ספק כודאי, וברי לא מהני אלא במקום ספק ולא כשהוא ודאי, ומ"מ ע"א נאמן בשבוייה דע"א מסלק את הספק ואין כאן ספק שיהא כודאי, אבל ברי דאינו בתורת עדות אינו מסלק את הספק, וכיון דעשו ספק כודאי ממילא לא מהני ברי, וההבדל בין שני דינין אלו, דנאמנות ע"א היא לברר את המעשה משא"כ דין ברי שאינו בתורת עדות אינו מברר את המעשה, אלא דבמקום ספק הכי דינא דברי ושמא ברי עדיף, אבל במקום דהספק כודאי לא מהני ברי, וצריך עדות לברר את הספק.

כד) ולפי"ז יש מקום לומר, דגם בסוטה נאמן ע"א לומר שלא נטמאה כמו בשבוייה, והא דהיא עצמה אינה נאמנת משום שהיא בע"ד ואינה בתורת עדות, ומשום ברי לא מהני מפני דעשאה הכתוב כודאי, ואם נאמר דבסוטה אין ע"א נאמן, ע"כ נצטרך לחלק משבוייה, דרגלים לדבר ע"י קינוי וסתירה הוי כמו הכחשה להעד וחמור משבוייה, וכ"ז במקום שהספק הוא כודאי, אבל בהא דר"ג דאין הספק כודאי מהני ברי דכיון שדנין עליה אם היא זונה בזה היא בע"ד, ובאמת מלשון רבינו יונה שהביא הרא"ש משמע דסגי בדין ברי לחוד וא"צ לתורת עדות על האיסור דהאיסור הוא בתולדה מהפסול, וכיון דמהני טענת ברי שלא לפוסלה ממילא ליכא

סוגיית הדף

תרג

פני יהושע

דף סו ע"א

קידושין

דבשעת הודאה ושמחה היה ליתן שבח למקום אפשר דאין כן אן איסור בכה"ג, כן נראה לי ליישב שיטת רש"י ז"ל ודו"ק:

בא"ד וינאי היה כהן מזרע חשמונאי עכ"ל. ולכאורה אין זה המשך כלל לדבריהם הקודמים ועוד מאי כוונתם בזה. ונראה לענ"ד לפרש דבריהם עפ"י מה שכתבו ביומא דאין לתרץ קושייתם דלעיל דבענין הציץ גופא באמת עשה שלא כהוגן משום דמשמע דלא נזרקה בן מינות אלא אח"כ אלא ודאי דמדינא שרי וא"כ לפי"ז קשה מאי קאמר ליה אלעזר הקם להם בציץ כיון דליכא איסורא ועל כרחך היינו משום לעז דשבויה ידע אלעזר שיקפידו חכמים וממילא דעל כרחך לא שימש בכהונה גדולה קודם לכן דאל"כ מאי ס"ד דאלעזר דעד השתא לא מיחו בו ועכשיו ימחו אלא על כרחך שזה היה תחלת מעשיו להשתמש בכהונה גדולה אלא דגם בזה יש לתמוה וכי תעלה על דעת ינאי להשתמש מעצמו בכה"ג בלתי רשות מסנהדרין ומשאר כהנים לכך הוצרכו לפרש דכהן היה מזרע חשמונאי ובא לו הכהונה בירושה כדדרשינן הוא קודם לכל אדם כשממלא מקום אבותיו, כן נראה לי בכוונת התוס' ודו"ק:

גמרא שהיו אמורים אמו נשכית כמודיעים. ופירש"י ושבויה פסולה לכהונה ונשאה אביו ונמצא חלל עכ"ל. ומשמע מכולה סוגיא דלא איירי אלא מעדות שבויה לחד ולא היה שום חשש עידי טומאה ולפי"ז מה שכתב רש"י ז"ל דאם היתה אמו שבויה הרי ינאי חלל לאו דוקא חלל אלא ספק חלל דנהי שנשכית שמא לא זינתה ועוד דמדאורייתא אפילו ספק חלל לא הוי דהיא בחזקת שלא נבעלה אלא עיקר שבויה דפסולה לכהונה לא הוי אלא חומרא דרבנן ומהאי טעמא אמרינן בכמה דוכתי בשבויה הקילו וכמ"ש התוספות להדיא בכתובות (דף ל"ו ע"ב) בד"ה ואלו שאין להם קנס השבויה עיין שם ובחידושינו אלא דלפי"ז יש לתמוה טובא בהא דאמרינן בסמוך בתרי תרי מאי חזית דסמכת אהנך סמוך אהנך^(ק) ומאי קושיא הא הו"ל ספק ספיקא ספק נשכית ספק לא נשכית ואת"ל נשכית שמא לא זינתה ומדאורייתא אפילו ודאי נשכית אפילו ספק חלל לא הוי ואע"ג דאסיקנא בפ"ק דכתובות בסוגיא דאלמנת עיסה (דף י"ד ע"א) ולקמן פרק עשרה יוחסין (דף ע"ה ע"א) דלענין יוחסין החמירו בספק ספיקא וקי"ל כרבן גמליאל מ"מ ר"ג גופא קאמר דמדינא כשר אלא שרבי יוחנן בן זכאי גזר שלא להושיב ב"ד על כך שהכהנים אין שומעין לקרב וא"כ מנ"ל לאב"י למידק דלמא איירי שפיר בתרי ותרי ואפ"ה שרי מטעם ספק ספיקא כיון דעובדא דינאי המלך מקמי תקנת ריב"ז דרי דרי הוה בימי שמעון בן שטח ועוד דהתם דוקא באלמנת עיסה איכא מיהא ספק חלל דאורייתא משא"כ הכא דלמאי דפרישית אפילו ודאי שבויה שריא מדאורייתא, ועוד קשה מאי ס"ד דאב"י שיהא עד אחד נאמן לומר שנשכית ולאוסרה ולפסול את ינאי מן הכהונה אחר שכבר הוחזק כיון דשבויה ודאית ליכא אלא חששא דרבנן בעלמא ואפילו את"ל דעד אחד נאמן לומר אשתך זינתה היינו באיסור דאורייתא משא"כ בשבויה דרבנן דהא בהדיא

אמרינן בכתובות (כ"ב ע"א) אם יש עדים שנשכית משמע דבעינן שני עדים דוקא:

ובאמת מצאתי בספר הראב"ן ז"ל שכתב (בדף קכ"ה) דהאי אישתבאי ולא אישתבאי דשמעתין היינו בעידי טומאה ואפשר דמשום הנך קושיות מפרש לה הכי אלא דמפרש"י ותוספות וכל המפרשים לא משמע כן ואפשר דאיהו גופא לא מפרש כן אלא למאי דמסקינן שפחה הכניסו תחתיה וא"כ יש לפרש שפיר שהיה ידוע שאותה אשה שהיתה ברשות השבאי בחזקת אמו של ינאי נבעלה בודאי, אלא דכהא מילתא גופא נפל הספק אם אותה השבויה היתה אמו של ינאי או שפחה בעלמא משום דאתו תרי ואמרו שאמו של ינאי לא נשכית כלל מ"מ בשקלא וטריא דמעיקרא לא משמע דאיירי בהכי. והנראה לענ"ד בזה דהא דאמרינן בעלמא בשבויה הקילו ומשמע דליכא אלא חששא דרבנן היינו דוקא כשהיא אומרת כרי שלא נבעלה דאע"ג דקי"ל רוב נכרים פרוצים אפ"ה כיון דאיכא ברי דידה בהדי חזקת היתר עדיף מרובא ועוד דרוב נכרים פרוצים לעריות לאו רוב גמור הוא דהו"ל רובא דתליא במעשה ומש"ה שרי מדאורייתא וליכא אלא חששא דרבנן והם אמרו והם להקל להכל נאמנין להעיד דמצרפין עדותן לבהדי ברי דידה וחזקת היתר דידה, ועוד איכא סברא דמנוולא נפשה לגבי שבאי, משא"כ הכא בשמעתינן שאמו של ינאי אינה לפנינו ולא ידעינן שאמרה ברי איכא למימר דהו"ל ספק איסור דאורייתא דרוב נכרים פרוצים בעריות ורובא וחזקה רובא עדיף. ואף את"ל דהו"ל רובא דתליא במעשה אפ"ה הו"ל מיהא כפלגא ופלגא דאסור מדאורייתא לשיטת רש"י ותוספות וסייעתייהו ובהכי סלקא שמעתין כהוגן דמדמי לה אב"י לאשתך זינתה. אלא דאכתי הך קושיא דספק ספיקא לא מיתרצא שפיר אי הוה מקמי תקנת ריב"ז. ובסמוך בלשון התוספות אפרש בענין יותר נכון בעזה"י ועיין במה שכתבתי בזה בפ"ק דכתובות (דף י"ג ע"ב) גבי לזו יש עדים דלפרש"י שבויה הו"ל כאילו יש עדים שנבעלה ועיין עוד בחידושי פרק אלו נערות (דף ל"ה ע"ב) בד"ה ואלו שאין להם קנס ועיין עוד בסמוך דרוק היטב:

תוספות בד"ה מאי חזית דסמכת אהני כו' הקשה בקונטרס כו'. וא"ת מ"מ תיהני ליה חזקה דאמיה שהיתה בחזקת כשרות דהא אמרינן בפ"ק דכתובות (י"ג ע"ב) לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה כו' עכ"ל. ועיין מה שכתבתי בזה בכתובות בפרק האשה שנתארמלה (דף כ"ו ע"ב) בלשון התוס' בד"ה אנן אחתינן ליה ליישב שיטת רש"י ז"ל דהא דאמרינן בפ"ק דכתובות לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה היינו משום דטענת ברי של האם מהני שפיר נמי לגבי הבת כדפרישית התם והכי נמי משמע לקמן פרק עשרה יוחסין (דף ע"ד ע"א) דאבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי אלמא דעיקר שריותא הוי משום טענת ברי דהאם, ^(ק) משא"כ היכא

(קח) עין יצחק השני סימן ז אות כה, כה. נחל יצחק סימן לח ענף ד, ו. (קט) עין יצחק אה"ע סימן פא אות יא:

חזקת משפחה וכו'. הנה הר"ן ז"ל פ"ב דכתובות (י' ע"ב) הקשה קושית המפרשים הלזו אברייא דקתני אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה וז"ל, ואיכא למידק דהיכי מודו דאינו נאמן להשיאו אשה, הא קי"ל כרבנן דאמרי [קדושין ע"ו ע"ב] כל המשפחות בחזקת כשרות הן, ואמרינן פרק החולץ [מ"ה ע"א] זיל גלי או נסיב בת מינך, אלמא לא חיישינן לה משום פסולי קהל ולא חיישינן שמא פסול או גוי הוא, והכי מוכח בריש פסחים [ג' ע"ב] גבי ההוא דהוה סליק ואכל פסחים בירושלים, יע"ש, ויש לי לדקדק עליו, דבסוף פרק עשרה יוחסין [ל"ב ע"ב] אמתני דתנן מי שיצא הוא ואשתו למדינת הים כתב הר"ן שם וז"ל, ולפי מה שכתבתי למעלה דאפילו לרבנן דאמרי כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות אפ"ה כהן צריך לבדוק משום חללים שבהם אתיא שפיר הן מתני' וגמ' דילן, אבל לדברי האומרים דאפילו כהן אינו צריך לבדוק, צ"ע למה צריך להביא ראיה על האשה, ואפשר דנהי דס"ל לרבנן דכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות, ה"מ היכא דאיכא חזקת משפחה, אבל היכא דליכא חזקת משפחה לא, עכ"ל, הנה מבואר דבריו ז"ל הן דברי ה"ה ז"ל, שכתב כתיורן הא', וכיון שכן קשה טובא דאמאי לא תירץ לההיא דפ"ב דכתובות כתיורן דהכא, דאע"ג דקיימא לן כרבנן דכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות, ה"מ היכא דאיכא חזקת משפחה, אבל היכא דליכא חזקת משפחה לא, ומשו"ה קאמר דאינו נאמן להשיאו אשה, וכתיורן ה"ה ז"ל, ובר מן דין קשה טובא לדברי הר"ן ז"ל דפרק עשרה יוחסין מה יענה לההיא דפרק החולץ, דאמרינן זיל גלי וכו', הרי דאע"ג דליכא חזקת משפחה מסכינן ליה אשה ומוקמינן ליה בחזקת כשר, שממנו הביא ראיה בפ"ב דכתובות. ואשר אני אחזה לומר, שאף הר"ן ז"ל לא כתב בפרק עשרה יוחסין דהיכא דליכא חזקת משפחה לא מוקמינן ליה בחזקת כשר אלא דוקא גבי פיסול חללות, דבהכי מיירי מתני' דהתם, כמ"ש הר"ן דאם נאמר דפיסול חללות אפילו רבנן מודו א"ש מתני', ואהא הוא שכתב דאפילו לדעת האומרים דאפילו בפיסול חללות אמרינן כל משפחות וכו', היינו דוקא היכא דאיכא חזקת משפחה, אבל היכא דליכא חזקת משפחה חיישינן בפיסול חללות, אבל גבי פיסול קהל אפילו דליכא חזקה מוקמינן בחזקת כשרות, מטעמא דמכירי ישראל ממזרים שביניהם, והיינו ההיא דפרק החולץ דאמרינן זיל גלי, כן נ"ל, ואולם לדעת ה"ה ז"ל דס"ל דאפילו בפיסול קהל כל דליכא חזקת משפחה חיישינן לה, צ"ע מה יענה לההיא דפרק החולץ. וראיתי להב"ח ז"ל חלק אה"ע סימן ב' [ד"ה ומ"ש בד"א], שייחס סברא הלזו שכתב ה"ה ז"ל בדעת הרמ"ה שכתב שם הטור, וכתב דההיא דזיל גלי י"ל דה"ק, דמ"מ טוב לו הגלות, אולי תנשא לו אשה כשרה דיעבד וכו', יע"ש, ואפשר שכן דעת ה"ה ז"ל.

עוד ראיתי לו שם שהכריח שכן דעת הטור ז"ל ממ"ש בסימן ג' בלשון רבינו, דאב שאמר על בנו שהוא כהן אינו נאמן ליוחסין, והיינו טעמא כמ"ש ה"ה, וכן ממ"ש בראש סימן הנזכר, מי שבא ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה, וע"כ דהיינו משום דלא אמרינן כל משפחות בחזקת כשרות הן אלא דוקא בדאיכא חזקת משפחה, אבל מי שאין לו חזקת משפחה, שבא ממדינת הים, לא, וכתב דלפ"ז ודאי ה"ה איש נכרי שבא מארץ רחוקה ואמר ישראל אני, כיון שאין לו

כתב מוהר"י הלוי ז"ל סימן ל"ג, הביאו הרב החבי"ב [כנה"ג] ז"ל חלק אה"ע סימן ז' [הגהות ב"י ס"ק י'], דספק שבויה שנשאת לכהן לא תצא, ונראה שהדין עמו, דכיון דס"ס הוא, הו"ל כאלמנת עיטה שכתב רבינו [כאן] דאם נשאת לא תצא מפני שהם ב' ספיקות, ואולם אחר ההשקפה נראה דשניא היא דא, ואמינא לה ממ"ש הרב איסור והיתר [כלל מ"ז סעיף א'], הביאו הפר"ח ז"ל בכללי ס"ס ס"ק י"ד וז"ל, גבינות של ישראל שהיו בבית הגוי, וספק אם נחלפו בגבינות הגוים וכו', ויש להחמיר בספק חליפתם, ואפילו אם היה רק ספק לנו אם מעמידין בקיבת נבלה לא היו נותרין הכא מכח ס"ס, ספק לא החלפו ואת"ל החלפו שמא לא העמידוה בקיבת נבלה, דמאחר שאסרו חכמים גבינות הגוים מחמת אותו ספק, ודאי איסור הוא, והרי הוא כאילו ראינו בהדיא, שהרי אם נודע לנו שהוחלפו היינו אוסרין בודאי מחמת גבינות הגוים, וא"כ אינו נותר מס"ס עד שיהיו ב' ספקות מלבד הספק הראשון שאסרו חכמים, והא דאיסור דרבנן נותר בספק אחד, היינו דוקא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן משום גזירה, אבל בגבינות הגוים וכיוצא, שאף בלתי גזירת חכמים היה כאן חשש איסור תורה, ע"י גזירת חכמים חשוב כאיסור ודאי, אלו דבריו, ולזה הסכים הפר"ח שם, ע"ש, וא"כ נראה דדכוותא ממש בנדון דידן גבי שבויה לא חשיב ספק שבויה ס"ס, לומר ספק לא נשבת ואת"ל נשבת שמא לא נטמאה, דמאחר שאסרו חכמים שבויה מחמת ספק נטמאה, חשיב כודאי איסור, והרי הוא כאילו ראינו בהדיא שנטמאה, ואינו נותר מס"ס עד שיהיו ב' ספיקות מלבד הספק הראשון שאסרו חכמים, גם מטעם ספק דרבנן נמי ליכא למימר, דהיינו דוקא בדבר שעיקר איסורו מדרבנן משום גזירה, משא"כ בשבויה, דאף בלתי גזירת חכמים יש כאן חשש איסור תורה, כמ"ש האיסור והיתר. ומצאתי ראיה שאין עליה תשובה לזה מהא דגרסינן פרק האומר דף ס"ו ע"א, גבי ההיא דינאי המלך, דקתני ויבוקש הדבר ולא נמצא, ופריך בגמ' היכי דמי, אילימא דבי תרי אמרי אשתבאי ובי תרי אמרי לא אשתבאי, מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני, ע"ש בפרש"י והתוס' [ד"ה מאי חזית], וקשה טובא דמאי פריך, הא הו"ל ס"ס, ספק נשבת או לא, ואת"ל נשבת, שמא לא נטמאה, דמדאורייתא אפילו ודאי נשבת מותרת, דאיסור שבויה אינו אלא מדרבנן, כמ"ש הפוסקים ז"ל, ואע"ג דלענין יחוס כהונה קי"ל דאפילו בס"ס אסור, וכו"ג [כתובות י"ד ע"א] דקי"ל כותיה, מ"מ ר"ג גופיה קאמר דמדינא שרי, אלא שריב"ז גזר שלא להושיב ב"ד על כך, וא"כ בעובדא דינאי המלך דהוה תרי דרי מקמי תקנת ריב"ז, פשיטא ודאי דס"ס ביוחסין שרי, וא"כ מאי פריך מאי חזית וכו', ותו דאף לאחר תקנת ריב"ז דמעלה עשו ביוחסין, היינו דוקא לכתחילה שלא תנשא לכהן, אבל אם נשאת לא תצא, כמ"ש רבינו [כאן], וא"כ פשיטא ודאי דאין הולד חלל, והן אמת שכפי מ"ש הריטב"א ז"ל [שם] לק"מ, האמנם הרואה יראה שאף הריטב"א לא פירש כן אלא ליישב דברי התוס' ז"ל, וכן ראיתי בספר פני יהושע בשיטתו שנחצצם הרבה בקושיא זו, אכן כפי דברי האיסור והיתר שכתבנו הנה נכון, כנ"ל.

פרק כ' הלכה ה' כהן מיוחס וכו' אין מעלין אותו ליוחסין. כתב ה"ה, וכבר שאלו המפרשים למה צריך שום עדות להשיאו אשה וכו', ונ"ל שקושיא זו הכריחה לרבינו לומר וכו', ואע"פ שכל המשפחות בחזקת כשרות, ה"מ במי שיש לו

ופירש רש"י ז"ל טעמא משום דלא ליהוי גט ישן, דקי"ל כבית הלל דאמרי (שם ע"ט ע"ב) שלא ל'יפטור אדם את אשתו בגט ישן ואיזהו גט ישן כל' שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה, וטעמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. והקשו בתוספות דהכא ליכא גזירה דגט ישן, דהתם הוא לפי שנתייחד עמה קודם שנתנו לה והיא אינה מגורשת אלא מנתינה ואילך, ואם נתעברה בינתיים יאמרו היום או מחר דגיטה קודם לבנה כסבורים שנתנו לה ביום שנכתב ונחתם, אבל הכא שכבר נתנו לה ואם ימות היא מגורשת משעת נתינה כי נתעברה אחרי כן ויאמרו גיטה קודם לבנה קושטא קאמרי, ואם לא ימות הרי אינה מגורשת כלל. והא לא קשיא כלל, דהא אוקימנא (שם ע"ג ע"ב) למתני (דהתם) באומר מעת שאני בעולם, שאין דעתו לגרשה אלא שעה אחת קודם למיתתו כדי שיהא גט מחיים ולא תיפול לפניו, וכיון שכן הרי זה כמתייחד בין כתיבה לנתינה. ובתוספות פירשו טעמא דלא תתייחד משום יחוד של פנויה, אי נמי שמא יבעול לשם קידושין וצריכא גט אחר. ולא נהירא וכדפרישנא בדוכתא בס"ד:

התם דשתיקתא מתירתה לא מהימנא. פירוש דהתם אינה צריכה להעיד בבית דין שלא נבעלה אלא שתאמר אני הייתי עמה הלכך לא מהימנא, אבל הכא שתיקתה אוסרתה, כי צריכה להעיד בבית דין שלא נבעלה. ופרכינן **השתא נמי אתיא ומשקרא.** ותעיד בבית דין שלא נבעלה כדי לחפות עליה:

ומהדרין תרתי לא עבדא. פירש רש"י ז"ל תרתי לא עבדא, חדא למשתק בקלקולה, ועוד דחיתי ותשקר. ואיכא למידק דלא תרתי ניהו, דהא כי שתקא בקלקולה לא עבדא ולא מידי, כי שתיקתה אוסרתה. יש לומר [דהני] תרתי לאו בחד עובדא אמרינן, אלא לומר דאע"ג דעבדה שתיקה כי התם למשריה, לא עבדה הא דהכא לאסהודא בשיקרא. ועוד יש לומר דהכא נמי אילו אמרה גבירתה טהורה אני וזו יודעת והיא שותקת היינו סבורים לומר דמהימנא, דשתיקתא כעדות היא, להכי ס"ל דאפילו בהא לא מהימנא דדלמא מאהבה או מיראה שתקה, אבל אם שאלנוה ותעיד בפירוש שהיא טהורה נאמנת, דהשתא וודאי תרתי לא עבדא למשתק בקלקולה וגם להעיד:

שפיר קאמר לך דכתיב ויבר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו. פירש רש"י ז"ל שפיר קאמר לך שאינו מכירך לפי שיצאת בלא חתימת זקן ובאת בחתימת זקן, ע"כ. ונראה מדברים אלו דהאח הזה כבר בא לכאן וראהו מרי בר איסק אלא שאינו מכירו אם הוא זה אם לאו, והכי דייק לישנא דסוגיין דאתינא עלה משום האי קרא [ד]ויכר יוסף. ואיכא למידק דהתם בפרק המפקיד (ב"מ ל"ט ע"ב) דאמר ליה ליפלוג לי שבבחא דאשבח ואמר ליה לא יהיבנא לך אמרינן דשפיר קאמר ולא יהיב ליה, ואע"ג דתנן דהשביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע דהתם הוא דידע ומחיל אבל הכא מי ידע דליחול, ופירש רש"י ז"ל מי ידע דאית ליה אחא. ויש לומר כי על ידי שהיה זמן גדול שהלך מכאן ולא נשמע ממנו דבר סבור היה

הכי השתא התם ודאי איכא טומאה בחד מינייהו **הכא מי יימר דאיטמו.** והאי לישנא מוכח דבקושטא אמרינן הכי ולא בדרך דחיה, ואם כן אפשרטא לן בעיין דאפילו אינה מחזקת אלא אחת מצלת על כולן דבשבויה הקילו. והשתא אתי שפיר בעיא דרב אשי דבסמוך דעביד ליה תלמודא מגו במקום עדים והיינו ודאי משום דאין מחזקת אלא אחת דמיכספא לה לומר שהיא לבדה נחבאת שם, דאי במחזקת מעוטן של נשים הא לא כסיפא לומר שנחבאת והיכי מדמה לה למגו במקום עדים, וש"מ דאילו אמרה נחבאתי מהימנא [אף בשאינה מחזקת אלא אחת]:

דף כו ע"ב

או דלמא לא אמרינן מה לי לשקר. [כלומר או דלמא לא אמרינן מה לי לשקר] בכי האי, דטענת נחבאתי אינה ברורה כל כך. והיינו דאמרינן ומאי שנא מההוא מעשה וכו', וקשיין מדאבבי דהילכתא כוותיה דאמר דמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן, ואע"ג דלא דמי לה ממש, קס"ד דכיון שהיא סבורה דריעא טענתה לומר בבית דין שהיא לבדה נחבאת, אף על פי ששורת הדין שנאמנת בכך מכל מקום אין לנו לומר בזה מה לי לשקר, דאיהי סברה דאי אמרה נחבאתי לא מהימנא, ואין לומר מגו אלא כשהיה יכול לטעון טענה אחרת שיאמינוהו בית דין ושיהא נראית לטעון שהטענה ההיא היתה ברורה לו. ומהדרין דלא דמי וכו':

והאי עובדא דנהר פקוד כבר פרישנא לה בפרק (המפקיד) (השוכר) (ב"מ פ"א ע"ב) גם בפרק חזקת הבתים (ב"ב ל"א ע"א) בס"ד, דכל היכא דהוי מגו במקום עדים ממש אפילו רבה [נ"א: רבא] (פ"ד) מודה שאין אדם נאמן בשום מגו כנגד העדים, אבל הכא לא היו עדים ממש כנגדו אלא שעל הרוב שכיחי תמן מיא, וכיון דכן סבר אבבי דהא הות (בעדים) [כעדים], ורבה סבר דכיון דזמנין דליכא מיא אע"ג דמיעוטא הוא שפיר עבדינן בה מגו. אי נמי דהכא מתרצינן דיבוריה משום מגו דהכי קאמר לא הוה תמן מיא דלימות בהו חמרא. וכדאמרינן התם (ב"ב סט) בזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי ואייתי האי סהדי דאבהתיה היא ואייתי האי סהדי דאכלה שני חזקה, דאמר רבה מה לי לשקר אי בעי אמר מינך זבנתיה ואכלתיה שני חזקה, ואמרו ליה אבבי ורבה מה לי לשקר במקום עדים [לא אמרינן]. וטעמא דרבה משום דכיון דאית ליה מגו מתרצינן טענתיה דבעי לומר של אבותי שלקחיה מאבותיך, אי נמי דסמכי עלה כדאבהתיה. ואבבי ורבה ס"ל דלית לן לתרצי לישניה כלל אחר שבאו עדים כנגד הרגילה (פ"ד) שבטענתו, והילכתא כותיהו:

לא תתייחד עמו אלא (על פי) [בפני] עדים. הא מתני' איתא במסכת גיטין (ע"ג ע"א) גבי שכיב מרע שנתן גט לאשתו במעכשיו אם מתי דקתני סיפא לא תתייחד עמו אלא בפני עדים.

קד) וכן להלן בסמוך. ועי' בדברי רבינו ב"מ פ"א ע"ב שעמד על שינוי הגירסאות בזה:

קח) לשון רבינו בב"ב וב"מ: כנגד הלשון הפשוט שבטענתו:

סוגיית הדף

קיב

פני יהושע

דף כו ע"א - כו ע"ב

כתובות

היא כיון שאין כאן עדות שהורהנה אין לפסלה כלל כ"א ע"פ אותן עדים ופשיטא דמהימני לומר שלא נטמאה דמילתא דפשיטא היא דהפה שאסר הוא הפה שהתיר כדמקשינן לעיל בפירקין הא למה לי קרא פשיטא הוא אסרה והוא שרי לה. ועוד אמאי רחקה בני משפחתה מעיקרא. אלא על כרחך הוי משמע ליה לרבא דבאותו מעשה היה הדבר ידוע שנחבשה ביד עכו"ם אלא שלא היו יודעין שהורהנה אצלם כ"א ע"פ אותן עדים ומש"ה רחקה בני משפחתה דהו סברי דכיון שיד א"ה תקיפה אפילו נחבשה אסורה ותו לא מהני הנך עדים שלא נטמאה כיון דעדים פסולין היו וכיון שהיתה בחזקת שנבעלה צריכה עדים כשרים דחמירא יותר משבויה דהך לא מנוולא נפשה כדפרישית ואמרו חכמים כיון דנחבשה מותרת אלא בהורהנה הוא די ש להחמיר עליה וכיון דליכא עדים שהורהנה אלא אותן עדים עצמן שאומרין לא נטמאה שפיר מהימני. וא"כ מדויק רבא שפיר ועל זה משני הש"ס דאפ"ה ליכא למידק כלל מהאי מעשה דלאו לאשמעינן רבותא אתא אלא דמעשה אתא לאשמעינן, כן נראה לי ודו"ק:

משנה עיר שכבשוה כרקום כו ואין אדם נאמן ע"י עצמו. ולכאורה יש לתמוה אהא דנקיט לה בהאי לישנא דפסיקא דמשמע דכל היכא דבעינן עד אחד ומכשרינן אפילו קרוב ופסול אפ"ה אין נאמן ע"י עצמו והא ליתא דהא קי"ל דבכל התורה כולה היכא דעד אחד נאמן באיסורין אפילו הבעל דבר בעצמו נאמן ואדרבא עיקר הילפותא דעד אחד נאמן ילפינן מוספרה לה לעצמה דכתיב בזבה או מדכתיב בשחיטה וזבחת כמ"ש רש"י ותוס' בריש גיטין [ב] ע"ב (עכ"ל) ע"ש. וא"כ אדרבא הבעל דבר נאמן יותר ואפילו בעדות אשה שמת בעלה גמי היא בעצמה נאמנת. וא"כ לא שייך האי דינא אלא בשבויה לחוד שהחמירו חכמים עליה כיון דרוב עכו"ם פרוצים בעריות ואפ"ה האמינו עד אחד מטעם דפרישית בפ"ק גבי ראוה מדברת ע"ש וא"כ הו"ל למיתני ואין האשה נאמנת ע"י עצמה. ואפשר דנקיט לה בהאי לישנא לאשמעינן דבעלה גמי אינו נאמן בה כדקתני גמי במתני' דלקמן בעובדא דרבי זכריה בן הקצב בהאי לישנא גופא דאין אדם מעיד על עצמו. ועוד י"ל דנקיט לה בהאי לישנא דאמתניתין דלעיל גמי קאי דשני כהנים זה אומר כהן אני אינו נאמן וכו', כן נראה לי ועדיין צ"ע:

בתוספות כו"ה כאן כרקום כו ולפ"ה קשה מוכחא חדא דפריקין ניתלי לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא עכ"ל. ולכאורה לא הבנתי קושיא זו דכיון דגרסינן לגירסת רש"י אי אפשר דלא ערק חד מינייהו ובעיל א"כ משמע דקרוב לודאי הוא דכל שאין כאן מחבואה להנצל מחזיקינן להו דודאי בעולות מהאי טעמא דאי אפשר דלא ערק חד ובעיל בענין שלא יודע למלכות דרוב עכו"ם פרוצין בעריות. ובודאי דהאי לישנא דחד מינייהו לאו דוקא אלא דדרך הכרקום כן הוא לסברת המקשה דהיכא שאין המשמרות רואין זה את זה נשמטין אחד אחד יש מהם לשלול שלל ולבזו בזו כסף וזהב ויש שנפנין על

בנות ישראל. וא"כ לא נתנו חכמים דבריהם לשעורין לחלק בין כרקום מרובים למועטים ובין כהנות מרובות שבעיר או מועטות. וכמו שכתבתי כ"כ ג"כ הר"ן ז"ל וכ"כ מורי זקני ז"ל בספר מגיני שלמה ושאר קושיות התוס' נמי יש ליישב לפי"ז לבר מהאי קושיא דלא פריך אי אפשר דלא ערק חד ונסך וזה תירצו התוס' בעצמן

כר"ה כנא לישראל עליו ועל הכירו כו וכחנם דחק כקונטרס לפרש כו' יוסי עכ"ל. גם בזה כוונתי בעז"ה בהשקפה ראשונה לדברי הר"ן ז"ל ומורי זקני ז"ל שהסכימו לפרש"י עיין שם:

דף כו ע"ב

גמרא ומאי שנא מההיא מעשה כו וא"ל אביי מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. הא דס"ד דהכא נמי מיקרי מה לי לשקר במקום עדים נראה דהיינו נמי מהאי טעמא דפרישית בסמוך דכיון דרוב עכו"ם פרוצין בעריות א"כ כל שאומרת לא נחבאתי קס"ד דהיא בחזקת שודאי נבעלה וכדאמרו לו נמי חכמים לר' יהושע בפ"ק (דף י"ג ע"ב) לזו יש עדים ולזו אין עדים ופרש"י שם דכיון שנשכית בין עכו"ם ורוב עכו"ם פרוצין בעריות כולנו עדים שנבעלה ע"ש ובחידושינו. וקס"ד נמי דבכרקום גרע טפי משבויה דמנוולא נפשה וכדפרישית בדף הקודם דמנוולא שלא יעלה אותה בדמים א"נ בכרקום שבאו פתאום אפשר דלא שייך טעמא דמנוולא נפשה ומסיק הש"ס דאפילו הכי לא קרי במקום עדים דמאן יימר דאטמי כן נראה לי:

תוספות כו"ה לא תתיחד. פ"ה כקונטרס משום נט ישן ולא פירש לטעמיה כו. ולענ"ד יש ליישב דרש"י הוצרך לפרש כן בשמעתין דמדמי לה לשבויה ור' פפא הוצרך לדחוקי משום הך קושיא למימר דשפחתה כגופה דמיא ^(ט) ואמאי לא משני נמי בפשיטות דבשבויה הקילו טפי כדאשכחן האי שינויא בדוכתי טובא שהחמירו בשאר איסורין יותר מבשבויה וה"נ אי הוי טעמא דגט משום חשש קידושין דנתבטל הגט לגמרי ואם תנשא לשוק ע"י גט זה איכא חשש איסור חמור. לכך הוצרך לפרש כאן דקס"ד דטעמא משום גט ישן לחוד דליכא אלא חשש בעלמא דהא אפילו אם יבא עליה והוי גט ישן דפסול לכתחלה משום לעז דגיטה קודם לבנה. הא קי"ל דבגט ישן גופא אם ניסת לא תצא ואפ"ה החמירו לייחד בפני שפחתה אלמא דשפחתה כמאן דליתא דמיא שאין שום אדם בוש לבא עליה בפני שפחתה א"כ מקשה שפיר אשבויה. משא"כ לאוקימתא דרב אשי דמשמע דלאו משום שאין אדם בוש נגעו בה אלא משום דשפחתה אין נאמנת עליה וא"כ משמע טפי דמשום חשש קידושין איירי שהוא איסור חמור. אלא דרב אשי קושטא דמילתא אמר אפילו בלא טעמא דשבויה הקילו אתי נמי שפיר דתרתיה לא עבדה. וא"כ רש"י בגיטין נמי ניחא ליה לפרש משום חשש קדושין שהוא איסור יותר חמור מגט ישן וכמ"ש

(פט) עין יצחק השני סימן נד אות ח, יג:

1

איסור שבויה אינו חל כי אם ע"י עדים המעידים שנשבתה

הותנה ציטוד דין שבויה שאין האיסור חל כי אם ע"י עדים המעידים שנשבתה.

(י) והשתא יתבאר לנו היטב מה שנתפס רב אשי באומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו, והוא, דמאחר שדין השבויה אי אמרינן בה מה לי לשקר חלוק בין שני קלוות וישנס לפנינו שני לדדים, **לד** אחד לקולא, אם כל עיקר הדבר שנשבתה ידוע לנו רק על פיה אין כאן איסור שביה כלל מעיקרא, ולד שני לחומרא דאם השביה ידועה לנו שלא על פיה לא תועיל כאן שום נאמנות של מיגו נגד מה שהיא אללנו בחזקת בעולה ודאית, א"כ לאיזה לד נוטה הדין באומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי, והביאור בזה ברור, דיש לדד דהאומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי אין להקל בה כמו באומרת נשבתי וטהורה אני, דהאומרת נשבתי וטהורה אני כל עיקר מעשה השביה ידוע לנו רק על פיה וחסר אללה התנאי העיקרי שלדין שיהא מעשה השביה עפ"י עדים. משא"כ צו האומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי הלא עיקר הדבר שהיתה בעיר בשעה שהקיפה כרכוס ידוע לנו מזלעדיה, וכבר נתקיים באשה זו התנאי הנדרך לחלות דין שבויה שיהא השביה על פי עדים. ומה שהיא טוענת ואומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי יש לדון דלא מהני, דמכיון שאנו יודעים שהיתה בעיר והיא מודה שהיתה מחוץ למחבואה בשעת הקפת הכרכוס כבר היא בחזקת בעולה ודאי, ושזב לא מהני בה מיגו שיכולה היתה לומר נחבאתי, וכמו דלא מהני בה ברי ואפילו לגבי עלמה, והוי דינה כמו שלש הנשים האחרות שכתב בהם הרמב"ם שהן בחזקת נבעלו ולא מהניא בהם שום טענה ואפילו עדות. אבל הלד השני צבעיא דרב אשי סובר דאם יש מחבואה בעיר הרי המחבואה מזילה על כל העיר להחשיבה כמו לא מודע לנו כלל מעשה השביה, וממילא האומרת לא נחבאתי ולא נטמאתי דמיא לגמרי לאומרת נשבתי וטהורה אני דלא חשיבא שבויה על פי עדים רק על פי עלמה, ויכולה לומר לא נחבאתי ולא נטמאתי כמו שנאמנת לומר נשבתי וטהורה אני.

(ט) ויש להוכיח את היסוד הנ"ל דאיסור שבויה הוא בתורת בעולה ודאי, מן הסוגיא לקמן כ"ז ע"א אמתני' דעיר שכשזבה כרכוס, אמרינן בגמ', אמר ר' יחזק בר אשיאן אם יש שם מחבואה אחת מזללת על הכהנות כולן וכו', צעי רב אשי, אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו, מי אמרינן מה לי לשקר או דלמא לא אמרינן, ע"כ. והנה הך צעיא דרב אשי לכאורה היא דבר פלא, מה הוא לד הספק שלא יועיל לה מיגו, הלא בכל התורה כולה מהני מיגו בין לענין ממוון בין לענין איסור, ומהיכא תיתי דהכא גבי שבויה לא יהני מיגו. וביותר קשה, הלא היא משנה מפורשת בדף כ"ב ע"א, אמרה נשבתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, אלמא מהני מיגו בשבויה, וא"כ איזה סברא יש כאן ומה היא הו"א של רב אשי לומר דלא מהני בה מיגו. אולם בהך דינא גופיה דהפה שאסר הוא הפה שהתיר יש לעיין צו לאידך גיסא, מאחר שאנו אומרים שהשבויה היא בחזקת בעולה ודאית, איך מהניא בה סברת הפה שאסר להתירה, ומה תועיל נאמנות של מיגו נגד דבר שהוא אללנו בתורת ודאי. אלא הביאור בזה כי מה שמועילה סברת הפה שאסר להסיר מעליה איסור שבויה הטעם בזה הוא מפני שכך תקנו מעיקרא את איסור השבויה שאין האיסור חל כי אם ע"י צירור של עדות, אבל כאשר חל האיסור על פיה לצדו כמו כן יסור האיסור על פיה לצדו. ובאמת הלא כן מפורש בצרייתא בדברי רבי יהושע, דהכי קתני, אמר להם רבי יהושע אי אתם מודים בשבויה שנשבית ויש לה עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת, ע"כ. הרי לפנינו דברים מפורשים כי יסוד דין אי-הנאמנות של האשה באיסור שבויה הוא כאשר האיסור חל על ידי עדים דוקא.

ולפי"ן שני תנאים יש בגדר איסור שבויה, האחד הוא מה שכבר נתבאר למעלה בדברינו, דכל שיש עדות בטרתה לא חייל עליה כלל איסור שבויה ואפילו אם עדות הטהרה היא עדות של עד אחד או של אחד מכל הפסולים. והתנאי השני הוא מה שלמדנו כעת מהסוגיא דהפה שאסר, דכך

2

איסור השבויה באכילת תרומה

בפירקין אם היא נאמנת דקסבר רבי יהושע דאינה נאמנת דקסבר דהויא כשבויה, בזה מוצן היטב הדיון אם השבויה נאמנת או לא, שאם יש לה נאמנות נקבל את דבריה וגדון על פיהם להתייר להנשא לכהן ואם אין לה נאמנות לא נקבל את דבריה. אבל לגבי הספק אם היא אסורה באכילת תרומה משום זונה או שאינה זונה והיא מותרת באכילת תרומה אין היא לריבה כלל שנאמנת אותה ונקבל את דבריה שטהורה היא, ואם אך היא

(יא) עוד יש ראיה ברורה ליסוד זה דשבויה חשיבא בעולה ודאי, ממה שפסק הרמב"ם בפ"ו מתרומות הל' י"א, ז"ל: ולא הכהנת בלבד אלא אפילו לוי וישראלית שנבעלה לאסור לה הואיל ונעשית זונה אסורה לאכול בתרומה לעולם וכו' לפיכך השבויה אינה אוכלת בתרומה ואע"פ שאומרת טהורה אני, ע"כ, והוא מהסוגיא לקמן ל"ז ע"ב. ולכאורה דין זה הוא תמייה רבתי, בשלמא בפלוגתא דר"ג ור"י במתני'